

نسل امروز جغرافه دان تر شده است؟

با علم جغرافیا برای حل مشکلات و مسائل محیطی، زیست محیط و معیشتی و... است که ارزش علمی دارد و می تواند برای فرد و جامعه مؤثر و مفید واقع شود. همه مردم به صرف داشتن اطلاعات جغرافیایی نمی توانند به راحتی استدلال کنند این فقط جغرافی دان ها هستند که در جغرافیا به استدلال می پردازند و می توانند علل وجود یک پدیده را در یک مکان توضیح دهند، ویژگی های آن را بیان کنند، مکانیسم عمل آن و تأثیر آن را بر زندگی انسان شرح دهند و متقابلاً به بررسی و تجزیه و تحلیل اثر انسان بر آن پدیده بپردازند و آن را تبیین کنند. این همان چیزی است که به آن دید جغرافیایی می گوئیم.

وظیفه آموزش عمومی (در دوره های آموزش ابتدایی و متوسطه) روشن و واضح کردن تصورات مبهم دانش آموزان از دنیای حقیقی پیرامونشان در مقیاس های مختلف مکانی است؛ از محل زندگی دانش آموز گرفته تا وطن او، تا منطقه و جهان. در این بخش از آموزش عمومی، ابزارهای آموختن جغرافیا نیز معرفی می شوند و ارزش مشاهده برای استدلال اولیه با جغرافیا آشکار می شود. در دوره متوسطه موارد مذکور با عمق و غنای بیشتر و با تکیه بر برخی از سرفصل های اصلی جغرافیا مثل زندگی در مناطق مختلف جغرافیایی و ویژگی های جغرافیایی وطن دانش آموز ادامه می یابد و در نهایت، دانش آموزان توانایی اولیه برای استدلال با جغرافیا را پیدا می کنند.

اما در دوره آموزش تخصصی جغرافیا در دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، جغرافی دانان تربیت می شوند تا بتوانند در نهایت در دوره های کارشناسی ارشد و دکترا، استدلال در جغرافیا را بیاموزند و پس از آن در زندگی حرفه ای خود از این استدلال برای حل مسائل و دشواری های محیط بهره گیرند. دانش جغرافیای امروز نسل کنونی بیش از گذشته هاست، اما هنوز تا استدلال در جغرافیا، راه درازی پیش رو داریم.

کارشناسان آموزشی می گویند نسل امروز، جغرافی دان تر از نسل قبلی است! این دسته از کارشناسان، علل مختلفی را برای اثبات مدعای خود ارائه می کنند؛ از جمله: دسترسی به اینترنت و فضای مجازی، بهره گیری از نرم افزارهای نمایش دهنده زمین و نقشه ها و دسترسی به انواع و اقسام اطلاعات جغرافیایی، کشورشناسی، شهرشناسی و حتی پدیده شناسی جغرافیایی.

واقعیت این است که بیان این ادعا چندان هم دور از واقعیت نیست. در دو سه دهه اخیر، دسترسی به اطلاعات و داده های جغرافیایی از طریق شبکه های مجازی تقریباً همه گیر و اجتناب ناپذیر شده است. همه می توانند با چند کلیک در این شبکه ها، داده ها و اطلاعات جغرافیایی مکان ها و مردم و کشورها را ببینند، بخوانند و بر دانش خویش بیفزایند. مردم چه بخواهند و چه نخواهند، جغرافی دان تر شده اند. گذشت روزگاری که باید برای کسب اطلاعات اولیه به بازارچه های کتاب و کتابفروشی ها و دایرةالمعارف ها سر می زدند. اکنون همه چیز نزدیک دستان شماسست و امواج، لوازم الکترونیک و ابزارهای مورد نیاز اگر در دسترس باشند، همه چیز برای دریافت هزاران هزار داده جغرافیایی آماده است.

درست است که اطلاعات جغرافیایی را می توان به کمک فناوری اطلاعات به دست آورد، اما سؤال اساسی این است که، از نظر آموزشی و تربیتی، آیا تنها داشتن اطلاعات جغرافیایی از مردم و مکان ها و پدیده ها واقعاً ما را جغرافی دان می کند؟! آنچه به زعم کارشناسان ارزش واقعی و علمی و آموزشی دارد، علاوه بر داشتن دانش و اطلاعات، پردازش و درک آن هاست. استدلال با این یافته های علمی و گره گشایی و حل مسائل مردم و مکان هاست که به این مجموعه دانسته ها، ارزش علمی می بخشد. داشتن اطلاعات لازم است، اما چیدمان آن ها در ذهن، پردازش به موقع و درک آن ها، از همه مهم تر استدلال

سیاوش شایان